

Иван Вазов
Караджата

И търсят духа на Караджата!

Ботев

Бунтът бе помазан. В горските усои
паднаха убити всичките герои.
Сам Хаджи Димитър между них оста,
защото числото надви храбростта.
Първото движение, първата дружина
дойде като буря, като сън премина –
метеор невиден в една тъмна нощ.
Букаците диви трепереха йощ
от гърма на боя, от таз нова дума:
„Свобода“, що мина из тяхната шума,
и екът разнесе като един дъх
от урва на урва и от връх на връх,
дето снегът мята бяла си покривка.
Юнаците спяха без гроб, без завивка,
на връх планината. Ни един от тях
боя не остави, не усети страх,
защото когато Дунава минаха,
кръстосани саби мълком целуваха,
защото на всички в гордите души
свободата сила и кураж внуши.
Командата беше: на месо удрете!
Лозинката беше: момчета, умрете!
И гордият Ванков издигаше с гнев
из дима високо свиления лев.
И смъртта беснейше на сганта из роя,
и стотина турци паднаха във боя.
Пашата уплашен и с навъсен лоб
изпрати сто пушки срещу един роб,
и хиледи вълци срещу една чета,
минала кат сянка по тия полета...
И момците наши умряха със чест...

Мидхад¹ бе доволен от такава вест.

В тоя час вълците, кои мърша търсят,
с крак гърди им ровят и меса им късат;
и гладните орли, оплескани с кръв,

---

1. Турски паша, управител на Дунавския вилает със седалище Русе.

в мъртвите им очи удрят своя клъв;
и мухите златни в бръмчащи рояци
лакомо налитат немите юнаци,
изложени голи под слънчевий жар.

Мидхад бе доволен. Пантер див и стар,
той бе победител. И снага му гнила
потръпна от радост. Той дигна бесила
по всичките ъгли и настана плач:
и тръпки побиха бедният орач
пред тия плашила нови и проклети.
Децата пицяха от ужас обзети,
и горките майки дишаха едвам,
дорде да познаят кой се люшка там.
Страхът беше общи. Тъмниците бяха
наблъскани. Вредом младежи висяха:
едни вряха в гръчки, други с образ син,
трети – от страх мъртви – жълти като смин,
сякаш бе настала смърт и черна чума.
Брат не смейше с брата дума да продума,
синът от баща си трепереше бляд
измяната – призрак из тъмният ад,
шушнеше зловещо и ужасът сейше,
въжето неспирно се с нещо люлейше.
Страхът бе на всички лицата вапцал
и своя зловещи печат бе им дал.

В това подло време в балканските габри
войските фанаха Караджата храбри.

Той беше юнака с горещата кръв,
Караджата храбри, във битките пръв,
мъдрец във съвета, орел в планината,
за четата гордост, слава на борбата,
на Хаджи Димитър съратник и брат,
като него храбър, като него млад.
Чувства се велики в двамата горяха,
на същото знаме служители бяха,
на същата мисъл – жив образ и плът.

Единият бе главата, другият – умът,
един беше вожда, другият – кърмачът,
към смъртта готови еднакво да крачат.

Караджата беше вързан, окован,
окръжен от мръсна и свирепа сган
кръвници, остатки от разбити орди,
що го на въжето завлачаха горди.
Сам-си от борците боя преживял,
разбит, злополучен, с кръв оплискан цял,
като лъв ударен, кой кръвта си губи,
Караджата гордо, сред смехове груби,
вървеше замислен към позорний стълб –
елемент ужасен в народната скръб.
Тълпата край него метежно ревеше
и на всяка крачка повече растеше.
Солдатите груби не сещаха жал,
децата по пътя фърляха му кал,
а една кадъна чехъла извади
и с бяс въз лице му три удара даде.
Той вървеше мрачно, спокоен и глух
на псувни, обиди; силният му дух
летеше към боя, де бяха остали
другари заклани, мечти, идеали...
Той виждаше ясно бунтовния лев,
летещ над глава им и готов за рев,
и горите красни, и оназ природа
широка и чудна и пълна с свобода,
и Хаджи Димитър цял в кърви облен,
който му ревеше: „Що се вдаде в плен?
Караджа, без тебе не умирам ази!“
Кога до въжето той се дотътри,
очи му светнаха с небесен светлик,
той наду гърди си и нададе вик
и сганта утихна и занемя даже,
за да чуй по-харно какво ще да каже
последний въстаник за последен път.
Защото във тез дни на ужас и смърт
при многото подлост, предателства, глуми

казвах се често и големи думи –
из някои силни, големи сърца;
защото сред тия сплашени лица
понякога взорът срещаше титани
на челата с тайни слова начъртани
кат останки славни от друг някой род,
не останал вече под божия свод.

И ето що каза тогаз Карджата,
с поглед към народа и към небесата:
„Прощавайте, братя, отивам сега!
Отивам в душата с голяма тъга:
не умрях в Балкана от моите рани,
затова сте вие тука днес събрани.
Сълзи не ронете за мен тоя път,
ами се гответе и вие за смърт,
защо настанаха нови времена,
в кои на кръвта се не дава цена
и гробът е по-мил, нежели позорът
за всички, що мислят и честно се борят.
Не съм аз последен и не съм аз пръв,
дето тъй умирам. Българската кръв
реки ще се лее!... Смърт или свобода!
Беснейте, тирани, но жив е народа.
Юнаците с нази не ще се скратат,
нашта смърт ще вдигне други да мрът:
за одного триста, за двама хилядо.
Чуйте ме, тирани! Ний сме племе младо,
искаме свобода, няма да се спрем,
ще се борим с вази, ще морим, ще мрем
та пак да възкръснем! Бъдещето цяло
аз го виждам ясно като в огледало,
скоро ще да рухне зверската ви власт,
за бой, отмъщение, за смърт, за свобода...
Но ази умирам!... Да живеи народа!...
Смърт или свобода!“

И кога се люшна из въздуха он,
то хиледи гърди издадоха стон

и дълго йощ време там под небосвода
кънтяха тез думи: „Свобода, свобода!
Смърт или свобода!“

1882

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Мартин Митов и Калина Григорова
Ползван източник: „Иван Вазов – Събрани съчинения, т. I – Лирика“, под
редакцията на Георги Цанев, „Български писател“, С. 1955

Публикация:
Иван Вазов
Епопея на забравените
Поеми

Редактор Георги Константинов
Корица, титулка и илюстрации от Тодор Цонев
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Недялка Труфева
Дадена за печат на 5. X. 1961 г.
Излязла от печат на 28. II. 1962 г.
Поръчка № 19. Тираж 35000. Формат 1/32 34/108 Печатни коли 3
„Народна младеж“ – издателство на ЦК на ДКМС
Държавен полиграфически комбинат „Димитър Благоев“
София 1962

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3857>]